

Eindelijk eens iets positiefs

Het dieptepunt van de financiële crisis is achter de rug, als men de beleidsmantra die zich sinds begin juni lijkt te ontwikkelen tenminste wil geloven. Waar men ook kijkt of luistert: de jonge president van de Verenigde Staten, de leidende directeur van het IMF, de secretaris-generaal van de OESO of onze eigen minister van Financiën, ze hebben een gesynchroniseerde boodschap. Ze zien allemaal ontluikende tekenen van herstel. Het is moeilijk dergelijke opvattingen niet te nemen voor wat ze *au fond* zijn: manmoedige pogingen om het psychologische economische klimaat te keren. Niets minder, en het is een pluspunt dat er enige coördinatie in de communicatie lijkt te zijn ontstaan, maar het is helaas ook niets meer dan dat. Men doet er daarom goed aan de berichten van dergelijke beroeps-positivo's met enige handen keukenzout te nemen. Voor zover de optimistische observaties al oprecht en substantieel zouden zijn, moet men zich toch voor alles realiseren dat dergelijke blijmoedige interpretaties hooguit de ervaringen van de meer recente crises reflecteren. Crises die niet zo uitzonderlijk zijn geweest als de huidige die qua omvang en uitwerking alleen maar te vergelijken is met de crisis in het interbellum. Eigenlijk zeggen deze hotemetoten: indien deze crisis het patroon zou volgen van al de eerdere crises die we nog zelf hebben meegemaakt, dan zou het herstel nu snel moeten gaan optreden. Ze herhalen dus als het ware het historische *dictum* van de Amerikaanse president Hoover: "*prosperity is just around the corner*". Ook in andere opzichten hoor je veel echo's van beleidsopvattingen en -uitingen uit de tijd van de Grote Depressie. Ik lees: "Ons land staat er goed voor" en "De weerslag van de crisis op ons land valt in vergelijking met andere landen enorm mee". Dit zijn stuk voor stuk mantra's die in het Nederland van het begin van de jaren dertig van de vorige eeuw bij voortduring werden verkondigd. Wat dat betreft verschillen Balkenende en Bos echt niet of nauwelijks van Colijn: gaat U rustig slapen. Deze ontkenning van de economische realiteit is overigens geen typisch Nederlands depressieverschijnsel. Ook in de Verenigde Staten was er in de jaren dertig bij voortduring sprake van cognitieve dissonantie: Galbraith wijdde er zelfs een boekje (Galbraith, 1954) aan met als kern de vraag waarom mensen die weten dat de economie volkomen fout gaat desondanks zeggen dat de zaken fundamenteel gezond zijn. Wat dat betreft verschillen Balkende en Bos ook niet of nauwelijks van president Herbert Hoover.

Is er dan helemaal niets geleerd van de jaren dertig? Waarschijnlijk wel, want er zijn in ieder geval twee lichtpuntjes. Ten eerste valt het feitelijk waarneembare protectionisme op het gebied van de internationale handel in goederen enorm mee. Weliswaar verdienen het financiële protectionisme ("alleen steun voor ING als ze aan ons eigen bedrijfsleven lenen") en het toeristische protectionisme ("boek uw vakantie op Terschelling") bepaald geen schoonheidsprijs en mogelijk komt de echte test op het herlevende protectionisme pas wanneer volgend jaar de werkloosheids-cijfers ook in Nederland richting de tien procent gaan. Maar voor dit moment is er nog geen sprake van een mondiale protectionistische tendens: de uitingen van het protectionisme zijn eerder lokaal en vooral incidenteel. Het tweede lichtpuntje is de snelheid waarmee de beleidsreceptuur van de consensus van Washington verlaten is. Deze koerswending in de financieel economische politiek maakte het mogelijk dat een ongekende fiscale vervanging is georganiseerd voor de wegval-lende effectieve vraag. Men weet natuurlijk niet of deze beleidsrevolte metterdaad tot een vervroegd omslag-punt in de conjunctuur zal gaan leiden, maar een oordeel is snel gevormd aangaande de vraag wat er zou zijn gebeurd als er niet op deze manier was ingegrepen. Neemt men de geschatte invloed van de fiscale maatregelen (OESO, 2009a) en de meest recente vooruit-zichten (OESO, 2009b) in aanmerking, dan leveren enige voor de hand liggende berekeningen op dat de krimp in de Verenigde Staten in 2009 en 2010 zonder stimulans neergekomen zou zijn op -4,2 procent respectievelijk -0,8 procent. Voor Duitsland komt men met een zelfde redenering uit op krimp-cijfers in 2009 en 2010 van -6,7 procent en -0,7 procent. Er is maar een conclusie mogelijk: zonder de Keynesiaanse impuls zou er zelfs geen uitzicht op herstel voor 2011 zijn geweest.

Of deze twee lichtpuntjes voldoende zullen zijn om houdbaar economisch herstel op te leveren, kan betwisteld worden. Maar ik koester ze desondanks. Ik heb namelijk niets beters.

LITERATUUR

Galbraith, J. (1954) *De krach van '29. Met een voorwoord van Prof. Dr. J. Pen.* Amsterdam: De Bussy.

OESO (2009a) *Interim Economic Outlook.* Parijs: OESO.

OESO (2009b) *Economic Outlook.* Parijs: OESO.